

การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ*
DRIVING THE BUDDHIST LEARNING INNOVATION AREA

¹พระมหาสมบัติ ธนปณโญ PhramahaSombat Dhanapañño

²พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ อโภาโส) PhrakhuOpatnontakitti (Sakda Obhaso)

³อุตร เขียวอ่อน Udon Keowon ⁴พระครูนิวิฐสารบัณฑิต PhrakruNiwitthasarnbundit

⁵พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณโญ Phrakhrusangkharak Chakkrit Bhuripañño

⁶อรุณรัตน์ วิลไธรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun

^{1,2,3,4,5,6}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author Email: aroonrad.wil@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 2) พัฒนาการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) ส่งเสริมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 120 รูป/คน มีเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสนทนากลุ่มย่อย มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ จำนวน 13 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสภาพปัจจุบัน ให้เข้ากับกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นๆ รวมถึงพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการตามแผน และจัดให้มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เน้นกิจกรรมเพื่อให้การขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนควรดำเนินการให้มีการเข้าถึงง่าย เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย 2) การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ 3) การขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม 4) การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ในการพัฒนาขับเคลื่อนรูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธในสถานศึกษามีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ ให้ใช้รูปแบบเดียวกันในการพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้เรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการสร้างเครือข่ายวิถีพุทธให้มีประสานงานการร่วมมือกัน

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรม, นวัตกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้วิถีพุทธ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the model for driving the Buddhist learning innovation areas, 2) develop the driving of Buddhist learning innovation areas, 3) promote the driving Buddhist learning innovation areas. Using qualitative research methods and action research as an important part of every step of the research process. Related concept and theoretical documents were studied. Data were analyzed by content analysis. Interviews with 120 key informants, including administrators, faculty, staff, and students of the Faculty of Education at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, by interview form. Data were analyzed by content analysis. A small group discussions with 13 key informants including administrators, faculty, staff, students in the Faculty of Education, and those involved in the development of innovative Buddhist learning area. The research tool was a set of activities to analyze data by content analysis. The research results found that: The model for driving the Buddhist learning innovation area had been developed and adjusted according to the current situation to be compatible with the effective learning process. This could be used to exchange knowledge with other educational institutions including an innovative area for learning the Buddhist way. There was a plan for organizing teaching and learning, implementing the plan and organizing the measurement and evaluation of learning management. It had a format that was easy for students to understand, focusing on activities to drive efficiency, teaching and learning should be made easily accessible, providing opportunities for all sectors to participate, consisting of 1) policy-driven, 2) spatial-driven, 3) activity-driven, 4) technology-driven. In developing and driving the model for driving the Buddhist learning innovation area in educational institutions, there was a clear model to drive the Buddhist school by using the same format to develop students' learning to learn Buddhism effectively, a Buddhist network should be created to coordinate and cooperate.

Keywords: Innovation Area, Learning Innovation, The Buddhist Learning

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ เข้าใจโลก และชีวิต เอื้อให้บุคคลเกิดการประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การฝึกฝน ค้นคว้า การทำความเข้าใจหลักธรรม และแม้กระทั่งการทำความเข้าใจตนเอง หากการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุข ย่อมเอื้ออำนวยให้ผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลเกิดการพัฒนาหรือก้าวหน้าในวิชาความรู้ หรือศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้หรือศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่องเกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลในการเรียนรู้

ทั้งนี้ ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับระบบการเรียนรู้เชิงพุทธหรือตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาปัจจุบันซึ่งการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่เน้นทั้งความรู้และคุณธรรมแก่ผู้เรียน และที่สำคัญส่งเสริมความสุขแก่ผู้เรียนในขณะที่กำลัง

เรียนรู้ การศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น กลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว อันส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่และเพื่อให้มีการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อให้การสร้างและพัฒนาการจัดการศึกษา ร่วมกันของทุกภาคส่วน นำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แนวทางการกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการ การศึกษาขึ้นสำหรับทดลองการบริหารจัดการศึกษา โดยการกำหนดระยะเวลาการทดลองที่ชัดเจนเพื่อนำร่อง ในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เช่น การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับ ใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนา คุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง การออกแบบ การทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงาน และการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ยังไม่ครอบคลุมไปยังพื้นที่นวัตกรรมการ เรียนรู้วิถีพุทธ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามด้วยหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการศึกษาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธนั้น พบว่า มีหลากหลายนวัตกรรมการ เรียนรู้วิถีพุทธในพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธ เศรษฐศาสตร์ วิถีพุทธ การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ นวัตกรรมครุศาสตร์ครุศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสอดคล้องกับพันธกิจของ มหาวิทยาลัย นับเป็นการผสมผสานระหว่างนวัตกรรมการเรียนรู้และวิถีพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีความสอดคล้องกับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น การดำเนินชีวิต ตลอดถึงการเรียนรู้ทางด้านวิถีพุทธของคนในสังคมได้เลือนหายไป ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น มากมาย เช่น ขาดความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะอันดีงามของชาติที่เกี่ยวข้องกับพุทธ ศาสนา ภาพสะท้อนดังกล่าวของเยาวชนและสังคมไทยจึงควรสร้างความตระหนักด้านนวัตกรรมให้เกิดพื้นที่ การเรียนรู้นวัตกรรมวิถีพุทธที่หลากหลายนวัตกรรมการศึกษาที่มีความสำคัญและขาดหายไป นำไปสู่การพัฒนาแหล่ง เรียนรู้นวัตกรรมเหล่านี้ เพื่อให้สังคมได้กลับมาสนใจพื้นฐานพัฒนาจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างมี ความสุข มั่นคง ยั่งยืนตลอดไป (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

การพัฒนาทางการศึกษาได้รับการปรับเปลี่ยนให้เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้ การจัดการศึกษาในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมการศึกษาเพื่ออนาคตสำหรับการศึกษาทุกระดับ โดยผู้สอน นักวิชาการ และผู้บริหารต่างต้องร่วมมือกันพัฒนานวัตกรรมการช่วยในการบริหารและการจัดการ การศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การเรียนการสอนในยุคใหม่ หรือยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึง

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและแก้ปัญหาการทำงานที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมๆ ซึ่งโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ถือเป็นกรอบวิธีการในการขับเคลื่อน โดยให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการเป็นผู้เลือกสรรสิ่งที่จะนำมาใช้โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ โดยให้ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศ หลายปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอยู่เสมอ โดยมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงทำให้จุดเน้นต่างๆ จะต้องเริ่มนับหนึ่งใหม่ ทำโครงการใหม่เกือบทุกครั้งตามการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับครูลดลง ขาดแคลนครู ครูไม่มีใจไร้จิตวิญญาณความเป็นครู จึงส่งผลเสียต่อเด็กๆ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยากยิ่งขึ้น และยุคปัจจุบันการแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่ยากแม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษามากกว่า 10 ปี ก็ยังไม่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ด้วยข้อจำกัดของระบบการศึกษาแบบเดิมกับความต้องการและความคาดหวังแบบใหม่ ปัญหาการศึกษาของไทยมีความซับซ้อน และเรื้อรังทั้งในด้านโอกาส คุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการจึงนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังสร้างภาระจำนวนมากให้แก่ครูและสถานศึกษา (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเป็นสถานที่เรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน นักศึกษา ประชาชน เพื่อส่งเสริมคนไทยให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมเกี่ยวกับวิถีพุทธ เช่น ผู้สูงอายุ มีการดูแล ส่งเสริมสุขภาวะที่มาปฏิบัติธรรม มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย และสถานตรวจสุขภาพ ตลอดถึงการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความเท่าทันโลก มีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริงจึงได้จัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ทั้งนี้เพื่อเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อการขยายผลและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาไปสู่สังคมแห่งสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนาการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

3. เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดนิยามเป็นขอบเขตเนื้อหา การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและเป็นโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มคณาจารย์และเจ้าหน้าที่เรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ๓ โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนชวามหาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย 2) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 3) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 4) วิทยาลัยจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 5) โรงเรียนวัดสุทธิ วราราม กรุงเทพมหานคร และกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ ผู้บริหาร จำนวน 20 รูป/คน คณาจารย์ 30 รูป/คนเจ้าหน้าที่ 10 รูป/คน นิสิต 60 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และชุดกิจกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
จากการศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 5 โรงเรียน พบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสภาพปัจจุบัน ให้เข้ากับกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่นๆ รวมถึงพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการตามแผน และจัดให้มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เน้นกิจกรรม เพื่อให้การขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนควรดำเนินการให้มีการเข้าถึงง่าย เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาขับเคลื่อนรูปแบบการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธในสถานศึกษามีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ ให้ใช้รูปแบบเดียวกันในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน ให้เรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการสร้างเครือข่ายวิถีพุทธให้มีประสานงานการร่วมมือกันในการวางแผนพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นแบบแผนเป็นแนวทางเดียวกันของเครือข่าย เพื่อที่จะช่วยให้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้สร้างผลสัมฤทธิ์ที่ดีและลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาของผู้เรียน และควรเป็นพื้นที่นวัตกรรม การเรียนรู้ตามแบบวิถีพุทธที่นำมาสร้างนวัตกรรม เพื่อเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาในรูปแบบของพุทธที่ใช้ได้จริงมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นได้ อาจจะมีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดจากหลายภาคส่วน เพื่อจะได้เห็นมุมมองแนวความคิดจากหลายส่วน

2. การพัฒนาการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการขับเคลื่อนทั้งในเชิงนโยบายเชิงพื้นที่ การขับเคลื่อนการจัดกิจกรรม และการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี

2.1 การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการนำร่องการส่งเสริมการบริหารและการจัดการการเรียนรู้วิถีพุทธให้อิสระ มีความคล่องตัวในการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาไกลไกลการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่ จะต้องเร่งขับเคลื่อนการดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรม การจัดการศึกษาต่อโจทย์ผู้เรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และคนในพื้นที่ โดยสถานศึกษานำร่องและหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ สร้างสิ่งใหม่ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถเป็นตัวอย่าง เป็นโมเดลต้นแบบของการแก้ไขปัญหาาระบบการศึกษาจากฐานทุนเดิมที่มีสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้จริง

2.2 การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ ด้วยกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งทางด้านความประพฤติ ศิลปสมาธิ ปัญญา เพื่อความเจริญงอกงามทุกชั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไป การพัฒนาที่ตัวผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญโดยมีการบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีสวนเกษตรวิถีพุทธ หรือทำการเกษตรไม่รบกวนธรรมชาติ แต่อาศัยธรรมชาติจัดการกันเองเพื่อให้ได้ปัจจัยในการดำรงชีพอย่างพอเพียง เช่น จากการทำการเกษตรที่ปรับสวนยางเป็นปายาง นาข้าวไม่ไถพรวน ใช้ความได้เปรียบของทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพบริหารจัดการโดยพึ่งพาตนเอง อยู่ได้อย่างมีความสุข

2.3 การขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงโดยการใช้ตัวอย่างคุ่มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน การที่นิสิตปริญญาโทและปริญญาเอกที่เป็นนิสิตมาศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ลงพื้นที่มาสังเกตการใช้ตัวอย่างคุ่มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน ทำให้เกิดการเรียนรู้ และนำแนวทางการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียซึ่งเป็นน้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์และมีการปนเปื้อน นำมาทดลองน้ำเสียดูน้ำจากบ่อน้ำเสียมาเก็บในบ่อพักน้ำ การบำบัดให้สะอาดก่อน เพื่อกระจายน้ำไปตามท่อในการรดน้ำผักในแปลงพืชผักสวนพุทธเกษตร เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนทำให้คนในชุมชนเรียนรู้และเห็นคุณค่าของการใช้น้ำ 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธด้วยกระบวนการไตรสิกขา ฐานสติ ฐานปัญญา และฐานศีล เป็นการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อปลูกฝังการคิดถูกวิธี คิดเป็นระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเป็นกุศล 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ เพื่อการพัฒนาจิต การสร้างวินัย หลักการดำเนินชีวิต การสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง การอยู่อย่างมีความสุข 4) กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ มีวิธีการสอนเป็นระบบ มีตำรา มีบทเรียน เป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจง่าย มีการเรียนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ที่เรียนสะดวกสบาย ทำน้อยได้ผลมาก เห็นผลชัดเจนกว่า 95% ของผู้ที่เรียนจบหลักสูตรครุสมาธิ ยืนยันว่ามีความสุขมากขึ้นนอนหลับง่าย มีความเครียดน้อยลง ควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ออกแบบแอปพลิเคชัน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กิจกรรมผ่านแอปพลิเคชัน นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีช่วยในการสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น มีการอัปเดตข้อมูลจากพื้นที่ต่างๆ การเผยแพร่นวัตกรรมใหม่ๆ การแก้ปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างแอปพลิเคชันที่เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลในการคัดแยกขยะ เชื่อมโยงกลุ่มผู้รับซื้อของแก่กับกลุ่มผู้ที่ต้องการขาย ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการคัดแยกขยะประเภทต่างๆ ได้แก่ ขยะอันตราย วัสดุรีไซเคิล และขยะทั่วไป ด้วยวิธีที่ปลอดภัยและเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการคัดแยกขยะตามชุมชนได้

3. การส่งเสริมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธมีรูปแบบดังนี้

3.1 รูปแบบที่ 1 ส่งเสริมเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและผลักดันการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมตามหลักพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต เก่ง ดี มีสุข และสามารถนำหลักธรรมคำสอนที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) สนับสนุนผู้นำพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ร่วมมือร่วมพลังกัน เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) ส่งเสริมวิถีเกษตรกรรมแบบพอเพียง การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งทางด้านความประพฤติ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อความเจริญงอกงามทุกขั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ การบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีส่วนร่วมเกษตรวิถีพุทธ หรือทำการเกษตรไม่รบกวนธรรมชาติ แต่อาศัยธรรมชาติจัดการตนเองเพื่อให้ได้ปัจจัยในการดำรงชีพอย่างพอเพียง สนับสนุนให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้ตระหนักถึงภัยอันตรายอันเกิดจากสารเคมีอันตราย 4) จัดกลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ การมีส่วนร่วมในชุมชน บวร ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จัดกลุ่มผู้สนใจถ่ายทอดองค์ความรู้ การทำกิจกรรม 5) บูรณาการกลไกการขับเคลื่อนนโยบาย จัดการประชุมปรึกษาหารือเป็นกลุ่มคณะแบบไม่เป็นทางการ หาแนวทางร่วมกันพัฒนา

3.2 รูปแบบที่ 2 ส่งเสริมเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาขับเคลื่อนอาจจะมีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อจะได้เห็นมุมมองแนวความคิดและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 2) ถ้าพื้นที่ใดมีประสบการณ์ และแนวทางที่มีประสิทธิภาพควรเป็นที่เล็งในการพัฒนาพื้นที่อื่นต่อไป 3) แต่ละพื้นที่ควรมีความพร้อมที่จะทำไม่ใช่เพียงแค่ต้องการที่จะทำ 4) ต้องมีความพร้อมที่จะพัฒนา และมุ่งทำให้เกิดผลต่อส่วนรวมและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

3.3 รูปแบบที่ 3 ส่งเสริมด้วยกิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงโดยการใช้ น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน การที่นิสิตปริญญาโทและปริญญาเอกที่เป็นนิสิตมาศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ลงพื้นที่มาสังเกตการใช้ น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน ทำให้เกิดการเรียนรู้ และนำแนวทางการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียซึ่งเป็นน้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์และมีการปนเปื้อนนำท่อดูดน้ำเสียดูดน้ำจากบ่อน้ำเสียมาเก็บในบ่อพักน้ำ การบำบัดให้สะอาดก่อน เพื่อกระจายน้ำไปตามท่อในการรดน้ำผักในแปลงพืชผักสวนพุทธเกษตร เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเรียนรู้และเห็นคุณค่าของการใช้น้ำ 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธด้วยกระบวนการไตรสิกขา ฐานสติ ฐานปัญญา และฐานศีล เป็นการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อปลูกฝังการคิดถูกวิธี คิดเป็นระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเป็นกุศล 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ เพื่อการพัฒนาจิต การสร้างวินัย หลักการดำเนินชีวิต การสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง การอยู่อย่างมีความสุข 4) กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ มีวิธีการสอนเป็นระบบ มีตำรา มีบทเรียน เป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจง่าย มีการเรียนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ที่เรียนสะดวกสบาย ทำน้อย ได้ผลมาก เห็นผลชัดเจนกว่า 95% ของผู้ที่เรียนจบหลักสูตรครูสมาธิ ยืนยันว่ามีความสุขมากขึ้นนอนหลับง่าย มีความเครียดน้อยลง ควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 รูปแบบที่ 4 ส่งเสริมด้วยเทคโนโลยี การสร้างแอปพลิเคชัน เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการประสานงาน ใช้ในการแก้ปัญหา ถ่ายทอดความรู้ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กิจกรรมผ่านแอปพลิเคชัน นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือหลักในการ

ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ช่วยให้การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น มีการอัปเดตข้อมูลจากพื้นที่ต่างๆ การเผยแพร่นวัตกรรมใหม่ๆ การแก้ปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างแอปพลิเคชันที่เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลในการคัดแยกขยะ เชื่อมโยงกลุ่มผู้รับซื้อของเก่ากับกลุ่มผู้ที่ต้องการขาย ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการคัดแยกขยะประเภทต่างๆ ได้แก่ ขยะอันตราย วัสดุรีไซเคิล และขยะทั่วไปด้วยวิธีที่ปลอดภัยและเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการคัดแยกขยะตามชุมชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำชุดกิจกรรมมาส่งเสริมการสร้างเครือข่ายกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงโดยการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน การที่นิสิตปริญญาโท และปริญญาเอกที่เป็นนิสิตมาศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ลงพื้นที่มาสังเกตการใช้ตัวอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน ทำให้เกิดการเรียนรู้ และนำแนวทางการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียซึ่งเป็นน้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์และมีการปนเปื้อน นำท่อดูดน้ำเสียดูดน้ำจากบ่อน้ำเสียมาเก็บในบ่อพักน้ำ การบำบัดให้สะอาดก่อน เพื่อกระจายน้ำไปตามท่อในการรดน้ำผักในแปลงพืชผักสวนพุทธเกษตร เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนทำให้คนในชุมชนเรียนรู้และเห็นคุณค่าของการใช้น้ำ 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธด้วยกระบวนการไตรสิกขา ฐานสติ ฐานปัญญา และฐานศีล เป็นการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อปลูกฝังการคิดถูกวิธี คิดเป็นระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเป็นกุศล 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ เพื่อการพัฒนาจิต การสร้างวินัย หลักการดำเนินชีวิต การสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง การอยู่อย่างมีความสุข 4) กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ มีวิธีการสอนเป็นระบบ มีตำรา มีบทเรียน เป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจง่าย มีการเรียนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ที่เรียนสะดวกสบาย ทำน้อย ได้ผลมาก เห็นผลชัดเจนกว่า 95% ของผู้ที่เรียนจบหลักสูตรครุสมานี ยืนยันว่ามีความสุขมากขึ้นนอนหลับง่าย มีความเครียดน้อยลง ควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพรรณิ สวนเพลง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง อินเทอร์เน็ตบรรทัดฐานตั้ง นวัตกรรมสร้างสรรค์การศึกษาเพื่อพัฒนาครู ผู้ดูแลนักเรียนในศูนย์พัฒนานักเรียนเล็กทั่วประเทศไทย ระยะที่ 2 สวนดุสิตอินเทอร์เน็ตบรรทัดฐานตั้ง (Suan Dusit Internet Broadcasting :SDIB) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในรูปแบบใหม่ ที่ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ระดับแผนงานมี 6 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเล็กทั่วประเทศไทยมีความรู้และนำความรู้จาก SDIB ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยได้ 2) ผลิตเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยเพิ่มขึ้น 3) ผลักดันให้มีการบริหารระบบ SDIB ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น 4) ผลักดันให้มีการพัฒนาระบบ SDIB ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น 5) รับปรุงคุณภาพของเนื้อหาในระบบ SDIB ให้มีคุณภาพและน่าสนใจ และ 6) ช่อมบำรุงอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ โดยมีโครงการทั้งสิ้น 15 โครงการ

2. ผลการส่งเสริมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธด้วยเทคโนโลยีเป็นการพัฒนาการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธในพื้นที่ต่างๆ ให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนด้วยพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ การสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงพื้นที่ ทำให้เครือข่ายเชื่อมโยงกัน กลุ่มชุมชนต่างๆ สื่อสารประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ในแอปพลิเคชัน

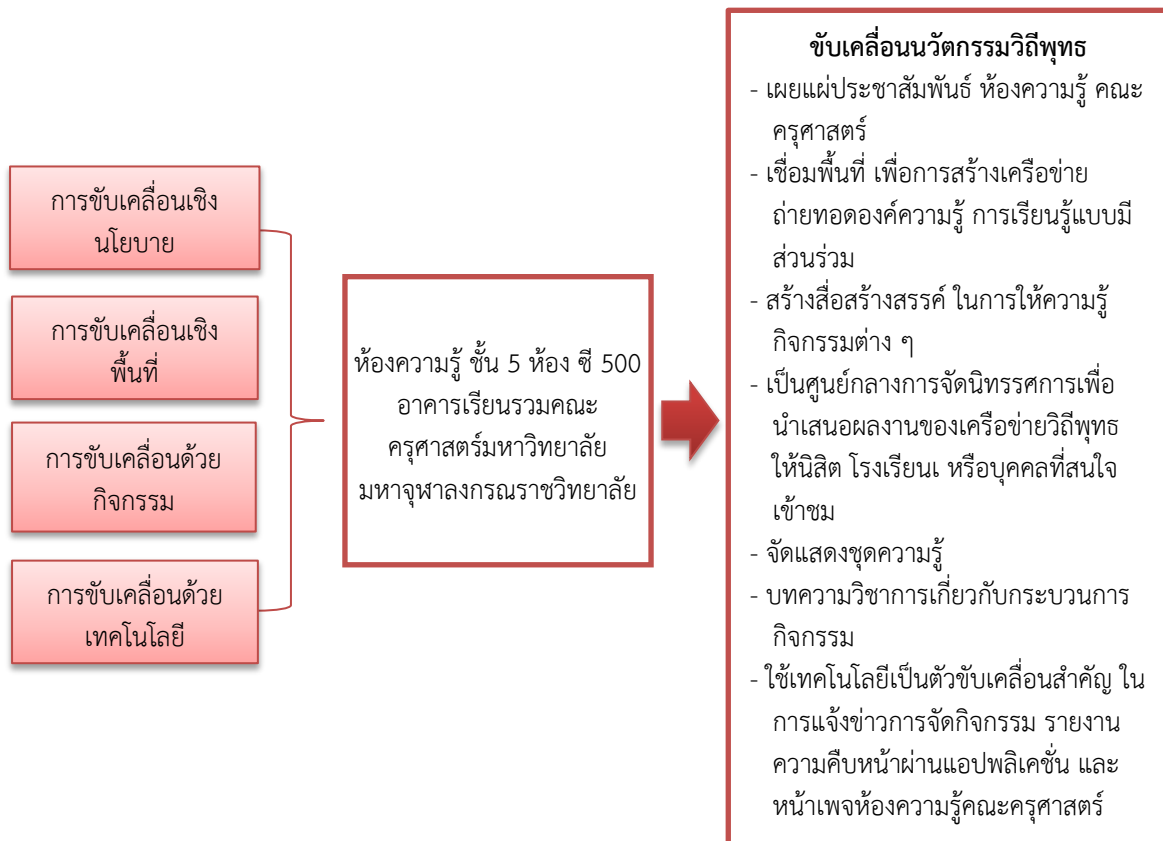

โดยผู้ที่สนใจสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันไปใช้ได้ฟรี มีการให้ข้อมูล ข่าวสาร บริการต่างๆ และ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแต่ละเครือข่ายผ่านสื่อดิจิทัล เป็นการกระตุ้นให้เกิดการวางแผนการผลิต และ กิจกรรมการตลาด การสื่อสาร การแปรรูปผลิตผลอินทรีย์ เกิดการเรียนรู้แบบไม่จำกัด มีการถ่ายทอดองค์ ความรู้ทางด้านการเกษตร การประกอบกิจกรรมในแต่ละชุมชน ช่วยให้การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรม การ เรียนรู้วิถีพุทธเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น โดยในแพลตฟอร์มของแอปพลิเคชัน ประกอบด้วยระบบการบริหาร จัดการน้ำ แผนผังการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ การบำบัดน้ำเสีย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีพุทธ การ เข้าเยี่ยมชมในสถานที่ต่างๆ ข้อมูลที่น่าสนใจ ตำแหน่งที่ตั้ง และการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเกษตร พอเพียง ซึ่งจะทำให้การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเกิดการบริหารจัดการที่รวดเร็วมีรูปแบบ เดียวกันเกิดประสิทธิภาพ และสร้างการเปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพิชิต ฤทธิจรูญ (2550) ได้กล่าวถึงนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้ว่า นวัตกรรมที่ผลิตออกมาทางการเรียนการสอนจำแนก ประเภทได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรมประเภทผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมประเภทนี้มีลักษณะ เป็นสื่อที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกระจ่างชัดเจนในเรื่องที่เรียน หรือทำให้ผู้เรียน ได้มีการพัฒนาการเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น นวัตกรรมประเภทนี้ ได้แก่ ชุดการเรียน ชุดการสอน ชุดการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะ ชุดการฝึก ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูปแบบสื่อผสม บทเรียน โปรแกรม เกม การ์ตูน นิทาน เอกสารประกอบการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบ การสอน เป็นต้น 2) นวัตกรรมประเภทรูปแบบ เทคนิค และ วิธีการสอน นวัตกรรมประเภทนี้เป็นการใช้วิธีการ สอนหรือเทคนิคการสอนในรูปแบบที่นักการศึกษาได้คิดค้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อให้แก่ผู้เรียนทั้งใน ด้านการความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ ซึ่งมีวิธีการสอนและเทคนิคการสอน ได้แก่ วิธีการสอนคิด วิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ CIPPA MODEL วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT วิธีสอนตามแนวพุทธ วิธี วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนโครงงาน วิธีสอนโดยการตั้งคำถาม Constructivism เป็นต้น มีความ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ ระวิพันธ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครูตามนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศใหม่ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ รู้จักวิธีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และจัดกิจกรรมบูรณาการระหว่างสาระการ เรียนรู้อื่นๆ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อกระตุ้นผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในการผลิตผลงาน ตลอดจนสร้างชิ้นงานที่จับต้อง ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คิดสิ่งใหม่ได้ (INVENTION) และนำมาพัฒนาจนเป็นนวัตกรรมขึ้นมา (innovation) จากการลงมือและสร้างผลผลิตได้ (production) และเน้นวางรากฐานการศึกษาด้วยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ (imagination) จำเป็นต้องใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุทธิพงษ์ บุญผดุง (2558) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพและมีความทันสมัย พัฒนาการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนโครงการและเพียงพอ ได้แก่ พัฒนาการจัดการ และการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรและการใช้ บริการฯ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยคือการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย 2) การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ 3) การขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม 4) การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี เป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธให้มีคุณภาพและมีความทันสมัย ด้วยการนำเทคโนโลยีมาเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ เป็นการเชื่อมพื้นที่ เพื่อการสร้างเครือข่าย ถ่ายทอดองค์ความรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ชุดความรู้ ชุดกิจกรรม ผ่านแอปพลิเคชัน และหน้าเพจ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
ควรนำองค์ความรู้การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ไปใช้การพัฒนาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล โดยบูรณาการเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
 - 2.2 ควรศึกษาต่อยอดชุดกิจกรรมองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี

2.3 การศึกษาเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธแบบบูรณาการเชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาประเทศในมิติองค์รวม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- พรรณี สวนเพลง. (2554). **อินเทอร์เน็ตบรอดคาสต์ตั้งนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาครู ผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กทั่วประเทศไทย ระยะที่ 2**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102 (30 เม.ย. 2562).
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2550). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ออฟเคอรัมมิส.
- ไพลดา อริรุทธพาณิชย์. (2552). **การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยชุดฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วันเพ็ญ ระวิพันธ์ และคณะ. (2562). **แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครูตามนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 6(1). 116-128.
- สมเจตน์ ผิวทองงาม. (2566). **การเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา: ทฤษฎี และการนำไปประยุกต์ใช้. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย**. 5(4). 249-266.
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำนอกกรอบพัฒนาสมรรถนะเด็ก**. แหล่งที่มา <https://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=1035>. สืบค้นเมื่อ 25 ต.ค. 2565.
- สุทธิพงษ์ บุญผดุง. (2558). **การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.